

ПЕРАКЛЮЧЭННЕ КОДАЎ У НЕФАРМАЛЬНЫХ АБСТАВІНАХ (НА МАТЭРЫЯЛЕ ЗАПІСАЎ ВУСНАГА МАЎЛЕННЯ МОЛАДЗІ Ў МІНСКУ)

Рэзюме. Рассматривается проблема переключения кодов в неформальной речи двуязычной городской молодежи. Анализируются фонетические и грамматические аспекты переключения, в центре внимания находится прагматический аспект, затрагивающий причины использования стратегии переключения кодов (цитирование, тема разговора, языковая игра и т. д.). Особое внимание обращено на переключение с белорусского и русского литературных языков на смешанные коды. Исследование показало, что переключение кодов является одной из распространенных коммуникативных стратегий абсолютных билингвов.

Ключевые слова: переключение кодов; билингвизм; устная речь; молодежный сленг; смешанная речь; языковая игра.

Abstract. The article considers the problem of code-switching (CS) in informal speech of young bilingual city residents. The paper analyses the phonetic and grammatical aspects of CS, focusing on the pragmatic aspect concerning the reason for using a strategy of CS (citation, the topic of conversation, language games, etc.). Particular attention is paid to the CS from the Belarusian and Russian standard languages to mixed codes. The research illustrated the fact, that CS is one of the wide-spread communicative strategies of «absolutely bilingual person».

Key words: code-switching; bilingualism; oral speech; slang; mixed speech; verbal play.

Уводзіны. Адным з цэнтральных паняццяў пры вывучэнні праблемы білінгвізму з'яўляецца пераключэнне кодаў, пад якім разумеецца «ўжыванне больш як аднаго моўнага варыянта адным моўцам падчас адной размовы» (Heller 1996, 594). У даследаваннях, прысвечаных вывучэнню двухмоўнай камунікацыі, прыводзяцца шматлікія факты таго, што білінгвы часта пераключаюцца з кода на код, у тым ліку ў межах аднаго выказвання (гл., напр.: (Poplack 1980; Pavlenko 2004 і інш.). Калі пераключэнне кодаў адбываецца паміж сказамаі як часткамі выказвання, то яго называюць міжфразавым (inter-sentential); у выпадку пераключэння кодаў унутры аднаго сказа – унутрыфразавым (intrasentential). Лічыцца, што ў дарослых людзей, у адрозненне ад дзяцей, пераключэнне кодаў адбываецца свядома, з улікам таго, што адрасат паведамлення з'яўляецца білінгвам або, прынамсі, можа разумець дзве мовы (гл. Cantone 2007, 57).

1. Ход даследавання. Для даследавання з'явы пераключэння кодаў мы выкарыстоўвалі метадку ўключанага назірання: намі былі здзейснены палявыя запісы жывога нефармальнага маўлення падчас прыцельскіх сустрэч і гутарак маладых людзей ад 20 да 28 гадоў (19 чал.). Інфармантамі былі сябры і добра знаёмыя людзі, што збіраліся ў некага ў гасцях, каб прабавіць час разам. Усяго было зроблена пяць запісаў размоў моладзі, жыхароў Мінска, з розным моўным рэпертуарам; з іх шасцёра былі студэнтамі ўстаноў вышэйшай адукацыі, астатнія ўжо мелі вышэйшую адукацыю. Агульная працягласць запісаў – каля 475 мін (амаль 8 гадзін). Запісы рабіліся на лічбавы дыктафон аўтарам артыкула, прысутныя не ведалі, што размовы запісваюцца адным з удзельнікаў камунікацыі.

2. Моўныя біяграфіі ўдзельнікаў камунікацыі. На выбар той ці іншай стратэгіі паводзін падчас двухмоўнай камунікацыйнай сітуацыі можа ўплываць моўная біяграфія канкрэтнага інфарманта. Таму, акрамя запісаў, намі было праведзена анкетаванне інфармантаў. Анкета змяшчала пытанні, якія дапамагаюць высветліць, як самі інфарманты ацэньваюць свае моўныя паводзіны ў білінгвістычным грамадстве, а таксама, як яны размяркоўваюць выкарыстанне беларускай і рускай моў у розных сферах жыцця. Напрыклад, задаваліся такія пытанні: *Мова, на якой Вы размаўляеце часцей за ўсё? На якой мове Вы размаўляеце з наступнымі людзьмі: бацькамі, сваякамі, калегамі, начальствам, мужам/жонкай і г. д.* Таму далей, пры патрэбе вытлумачэння тых ці іншых паводзін моўцаў, мы будзем сярод іншага засноўвацца на звестках анкет і ўжываць у дачыненні да інфармантаў, якія пазначылі асноўнай мовай зносін рускую ці беларускую, трохі ўмоўныя азначэнні «руска-» або «беларускамоўны».

Некаторыя пытанні анкет былі складзены з мэтай выявіць, наколькі самі інфарманты ўсведамляюць спецыфіку сваіх моўных паводзін, у прыватнасці тое, што ў працэсе камунікацыі яны могуць пераключаць коды, прыстасоўвацца да суразмоўцы і г. д. Характэрна, што амаль усе апытаныя сваімі адказамі паказалі, што даволі добра (наколькі гэта магчыма на побытавым узроўні) разумеюць, што іх моўныя паводзіны не аднастайныя і залежаць ад розных фактараў. Напрыклад, на пытанне *Ці бываюць выпадкі, калі Вы ў адной і той жа сферы зносін акрамя асноўнай мовы выкарыстоўваеце іншую?* большасць анкетаваных адказалі станоўча. З усіх магчымых прычын кодавых пераходаў інфарманты перадусім пазначалі фактар адрасата. Пры гэтым некаторыя ўказвалі, што ў камунікацыі часта выбіраюць мову суразмоўцы.

3. Фанетычны аспект пераключэння кодаў. Што датычыцца фанетычнага ўзроўню, то заўважым, што фанетычная сістэма, уласцівая беларускаму маўленню запісаных намі маладых людзей, можа мець істотны адхіленні ад нормаў беларускага літаратурнага вымаўлення:

- часам не адлюстроўваецца з'ява якання (ні трэба);
- у значнай ступені прысутнічае рэдукцыя галосных;
- месцамі, асабліва ў слэнгавых словах, назіраецца мяккі [ч'];
- адпаўдзе прыстаўнага *е* ва ўказальных займенніках (*эта, этага, этая*);
- замена *ў* на *в* або *л* у адпаведных пазіцыях (*хадзіл*) і г. д.*

* Некаторыя з пералічаных асаблівасцей вымаўлення былі адзначаны ў манаграфіі Т. Р. Рамзы (гл. Рамза 2011). Напрыклад, своеасаблівае «іканне» на месцы літаратурнага «якання», якое не успрымаецца інфармантамі як адхіленне ад нормы.

Пры гэтым фанетыка рускамоўных інфармантаў таксама мае шэраг адхіленняў ад нормаў рускага літаратурнага вымаўлення. У першую чаргу гэта датычыць акання і меншай ступені рэдукцыі перадацкіх і паслянацкіх галосных; вымаўлення [ц'] і [дз'] на месцы [т'] і [д']. Гэты аспект жывога гарадскога маладзёжнага беларускага маўлення патрабуе грунтоўнага вывучэння.

Асобную увагу прыцягвае слэнгавая лексіка, найчасцей агульная для беларуска- і рускамоўных малядых гараджан (паводле нашых запісаў): гэта такія нелітаратурныя фанетычныя варыянты, як *вабшчэ* (ваще) 'увогуле', *тока* 'толькі' і пад. Слэнгавыя словы могуць адрознівацца гукавым афармленнем: беларускамоўныя асобы вымаўляюць іх з беларускімі фанетычнымі асаблівасцямі, напрыклад, *чувак* 'асоба мужчынскага полу' (хаця ў гэтым слове можа сустракацца мяккі [ч], нават калі астатняя фраза гучыць па-беларуску), рускамоўныя – з рускімі. Для фанетычнага афармлення слэнгавай і размоўнай лексікі ў нашых запісах характэрна варыятыўнасць, добрым прыкладам можа паслужыць выкарыстанне беларускамоўнымі слова *тыпу/ціпа*, якое можа ўжывацца ў значэннях 'накшталт', 'падобны да' або ў якасці «слова-паразіта». Як першы, так і другі варыянт вымаўлення гэтай адзінкі можа шырока выкарыстоўвацца адным і тым жа беларускамоўным інфармантам. Наогул, размоўная лексіка, па нашых назіраннях, шмат у чым агульная для моўцаў з рознымі асноўнымі кодамі, што ўскладняе і без таго нялёгкаю задачу адрознення блізкародных кодаў і вызначэння мяжы пераключэння з мовы на мову.

Распаўсюджана выкарыстанне ненаарматыўных «усечаных» форм асабовага займенніка 'цябе' – *ця* (*цяя/цеа*) і зваротнага 'сябе' – *ся* (*сяя/сеа*), якія аднолькава часта ўжываюцца на месцы літаратурных адпаведнікаў *цябе, сябе* (беларуская) і *тебя, себя* (руская) як рускамоўнымі, так і беларускамоўнымі ўдзельнікамі камунікацыі.

4. Унутрыфразавыя пераключэнні кодаў. Як адзначалася вышэй, многія даследчыкі адрозніваюць міжфразавыя і ўнутрыфразавыя пераключэнне кодаў як спосаб зафіксаваць розніцу ўзроўняў накладання кодаў – сінтаксічнага і марфалагічнага, нягледзячы на тое, што часам даволі складана правесці такую дыферэнцыяцыю (гл. Heller 1996, 594), паколькі падзел вуснай маўленчай плыні на фразы можа быць розны. К. Маерс-Скотан падзяляе мовы, якія ўдзельнічаюць у працэсе пераключэння кодаў, на мову-аснову (matrix language) і ўстаўленую мову (embedded language), пры гэтым устаўленая мова можа быць не адна (Myers-Scotton 2007, 220). (Так, у нашых запісах інфарманты пераключаюцца не толькі на беларускую/рускую літаратурную мову, але і на змешаныя коды.) Заўважым, што такая класіфікацыя моў – удзельніц кодавага пераключэння мэтазгодная толькі для ўнутрыфразовага пераключэння. У міжфразавым кодавым пераключэнні не існуе структурнай апазіцыі «мова-аснова – устаўленая мова» (Myers-Scotton 2007, 223), зыходзячы з таго, што ў межах выказвання ўсе марфемы і структурныя кампаненты належаць адной мове. Адпаведна ідэнтыфікаваць унутрыфразавыя пераключэнні было прасцей:

(1) *Ну что, давайте за возвращение [імя] на Радзіму...*

(2) *Да, я памятаю, як у мінулы раз там выдалі, то есть я, ну, так общаются, а потом, ну, это стандартно, но я не ведаю, как сейчас, да, там?*

(3) *А ў нас там, каля «Кіева», карацей, я ж ішла, там какіе-та былі масавыя гульнія...*

(4) *У нас был такой ботан, реально, он такой толстый, вот чисто, да, представление о ботане. Такой пухленький, такой какой-то зачосаны, такой в ачках.*

Прыведзеныя вышэй прыклады ілюструюць пераключэнне з рускай мовы на беларускую (1), з беларускай на рускую (2), з беларускай на змешаны код (3) і з рускай на змешаны код (4). Сярод нашых інфармантаў не было асоб з асноўным змешаным кодам, таму пераключэнняў са змешанага кода на літаратурныя мовы не назіралася.

Некаторыя даследчыкі вылучаюць асобны від пераключэння кодаў – унутрыслоўныя (міжмарфемныя) пераключэнні, якія мы расцэньваем хутчэй як выпадак змяшэння кодаў, таму таксама спецыяльна не завастраем на іх увагу. Хаця варта адзначыць, што выпадкі гібрыдных формаў сустракаліся ў нашых запісах (тыпу *хадзіл, з сярэднеі* і г. д.), але частку такіх з'яў, відаць, варта разглядаць як праяву міжмоўнай інтэрферэнцыі. Такія феномены могуць сустракацца як у беларускамоўным, так і ў рускамоўным маўленні.

5. Прагматычны аспект пераключэння кодаў

5.1. Цытаванне як прычына пераключэння кодаў* Распаўсюджаная з'ява ў нашых запісах – *прамое і ўскоснае цытаванне*, сэнс якога палягае ў дакладнай ці відазмененай перадачы чужога выказвання. Адпаведна пры такім цытаванні моўца захоўвае мову арыгінала (хаця выпадкі перакладу цытат таксама не выключаны), як у выпадку (5).

(5) А: *А когда вы ездили? Почему никто не сказал?*

В: *А хто знаў? Ніхто не ведаў...*

А: *Сказали: «Ну, мы патэлефануем, калі збярэмся» – і ўсё.*

Таксама сустракаюцца выпадкі прамога цытавання надпісаў, рэкламных слоганаў, радкоў з песень, вершаў і г. д. Да прамога цытавання можна аднесці выкарыстанне ў маўленні ўласных назваў на іншай мове. Найчасцей у нашых запісах у такой ролі выступаюць назвы фільмаў, літаратурных твораў і інш. (*Вы не глядзелі фільм «В диких уловиях»?*)

* Разглядаючы асаблівасці камунікацыі білінгваў на змешаным беларуска-рускім кодзе, Н. В. Яненка звяртае ўвагу сярод іншага на цытаванні, тэму размовы, фактар адрасата (гл. Яненка 2012, 191).

Лінгвістамі неаднаразова адзначалася, што «код, які выкарыстоўваецца для цытавання, неабавязкова адпавядае сапраўды выкарыстанаму коду рэальным моўцам – наадварот, змена кода падобная да наратыўнага прыёму, які выкарыстоўваецца для выдзялення цытаты з асновы, у якую яна ўстаўлена» (Sebba 1998, 274). У ходзе нашых назіранняў было выяўлена, што часам некаторыя беларускамоўныя моўцы пры цытаванні беларускамоўных асоб выкарыстоўваюць рускую мову, на якой у рэальнасці цытаваны чалавек не гаворыў. Такі тып пераключэння кодаў можна назваць квазіперакладам з мэтай узмацнення (гл. Matras 2009, 116–117). Але акрамя функцыі выдзялення з агульнай маўленчай плыні такія «перакладзеныя» цытаты могуць мець адмоўную канатацыю, гэта значыць у выпадку, калі беларускамоўны моўца не згодны з тым, каго ён цытуе, то для выражэння ўласнага стаўлення да цытаванай фразы (або асобы) перакладае яе на рускую мову (хаця арыгінал быў прамоўлены па-беларуску) і тым самым як бы адмяжоўвае сябе і свой моўны код (беларускую мову). Магчыма, дарэчы будзе ўжыць да гэтай з’явы тэрмін *адмоўнае цытаванне*.

Часта можна сустрэць такую з’яву, як *прыхаванае цытаванне* (гл. Лисковец 2001, 31). Інфарманты пераключаюцца на нейкі моўны код пры размове пра чалавека (або групу людзей), якія, на іх думку, могуць карыстацца гэтым кодам у жыцці, або проста асацыіруюцца з гэтым кодам. Пры гэтым у рэальнасці асноўным кодам асобы, пра якую ідзе гаворка, можа быць іншы, чым мяркуе моўца. Такі тып кодавага пераклучэння можна ахарактарызаваць як пераклучэнне на меркаваны код аб’екта размовы. У большасці выпадкаў гэта пераклучэнні з беларускай мовы на змешаны код або (радзей) на рускую мову. Паколькі беларуская мова выкарыстоўваецца ў грамадстве радзей, чым руская, то меркаваны патэнцыйны код аб’ектаў размоў, такіх як суседзі, прахожыя, прадстаўнікі дзяржаўнага апарату, – руская мова. Таму ў выпадку, калі беларускамоўныя інфарманты гаворылі пра гэтых асоб, яны маглі выкарыстоўваць рускую мову як код, на якім, верагодна, размаўляюць гэтыя людзі. Заўважым, што прыхаванае цытаванне не абавязкова мусіць быць канатаваным, хаця даволі часта яно мае рысы адмоўнага цытавання, але істотна адрозніваецца ад яго тым, што перадаюцца не чужыя словы, а называецца тое, што характэрна для гэтых людзей. Гэтая з’ява можа быць праілюстравана ўрыўкам (6).

(6) А: *Закаталі плошчу асфальтам...*

В: *Не асфальтам, а пліткай! Зато ана красівая, неабычнай формы...*

Адзначым, што часцей з мэтай надання экспрэсіі свайму выказванню або з мэтай характарыстыкі персанажа/сітуацыі выкарыстоўвалася пераклучэнне на змешаны код (з выразна падкрэсленым «беларускім» вымаўленнем «рускіх» слоў):

(7) *Можа, табе забіць на ўсё і стаць супермадэллю... І сьнімаць дарагую кварціру ў цэнтрэ горада...*

Вышэйзгаданую функцыю змешанага маўлення пацвярджалі самі інфарманты, адказваючы на пытанне анкеты аб мэце выкарыстання дадзенага моўнага кода: пераважная большасць адзначыла, што карыстаецца ім *дзеля жарту/в шутку*.

5.2. Тэма гутаркі як прычына пераклучэння кодаў. У нашых запісах таксама абазначыліся некаторыя тэмы, якія выклікаюць пераклучэнні. Так, размова пра палітыку, грамадскае жыццё можа суправаджацца пераклучэннем на трасянку або рускую мову (у беларускім маўленні было зафіксавана свядомае ўжыванне наступных выразаў: *паліцічаскі, масавыя гулянні, всячэскіе празднікі*). А абмеркаванні пытанняў прызыву ў войска і праходжання медыцынскай камісіі адным з інфармантаў выклікала пераклучэнні з беларускай на рускую мову і ўжыванне адпаведнай лексікі (напрыклад, беларускамоўным інфармантам з вышэйшай філалагічнай адукацыяй замест слова *прыдатны* (да службы) ужывалася рускае *годен*). Гэта тлумачыцца тым, што ў згаданых сферах грамадскага жыцця галоўным чынам выкарыстоўваецца руская мова, таму пры размовах на датычныя гэтага тэмы і ўзнікаюць пераклучэнні з беларускай на рускую.

5.3. Паўтор рэплікі суразмоўцы як стымул для пераклучэння кодаў. Акурат паўтор моўцам папярэдняга выказвання, яго часткі ці слова з яго (у першую чаргу апорнага) – адна з самых распаўсюджаных прычын пераклучэння ў нашых запісах. Паколькі ў большасці запісаных намі размоў удзельнічалі інфарманты-білінгвы з рознымі асноўнымі мовамі, то пасля рэплікі на адной мове пэўнага моўцы вельмі часта ішла рэпліка іншага на іншай. Такім чынам, папярэдня рэпліка магла служыць моўным стымулам для пераклучэння. Дадзены феномен для нагляднасці варта праілюстраваць прыкладамі (падкрэслены *моўныя стымулы*, а *моўныя рэфлексы* вылучаны паўтлустым курсівам):

(8) А: *Гэта сялянскія [бутэрброды].*

В: *О! Я люблю ўсё сялянскае...*

С: *А почему сялянскія?*

(9) А: *Мне кажется, их стоит пожалеть.*

В: *Не хачу.*

А: *А мне их жалко...*

В: *А давай я буду ўсе..., жалеть усе, хто мне робіць кепска.*

Як бачна з прыведзеных урыўкаў, паўтор элементаў з папярэдняй рэплікі характэрны ў аднолькавай ступені як для рускамоўных, так і для беларускамоўных інфармантаў. Аднак ён не заўсёды носіць дакладны характар, моўны рэфлекс можа ўтрымліваць відазмененае папярэдняе выказванне, напрыклад, у іншай граматычнай форме (адпаведнай усёй наступнай фразе) або аднакаранёвае слова да слова-стымулу.

5.4. Фактар адрасата пры пераключэнні кодаў. Сярод запісаных намі інфармантаў прысутнічалі некалькі асоб, якія карыстаюцца ў паўсядзённым жыцці дзвюма мовамі і па-рознаму размяркоўваюць іх ужыванне. Найбольш распаўсюджаны варыянт – з рускамоўнымі асобамі такія інфарманты гавораць па-руску, з беларускамоўнымі – па-беларуску (што пацвярджаецца іх адказамі на пытанні анкеты, адно з якіх гучала наступным чынам: *У двухмоўным калектыве Вы звычайна: застаяецеся пры сваёй мове / выкарыстоўваеце мову большасці / карыстаецеся абедзвюма ў роўнай ступені / свой варыянт*). У выпадку, калі камунікацыя адбываецца паміж добра знаёмымі людзьмі, то ролю стымулу для пераклучэння можа граць не толькі (магчыма, нават, не столькі) папярэдняя рэпліка, колькі асоба, на чью рэпліку адказвае, або асоба, да якой звяртаецца такі інфармант. Гэта тлумачыцца тым, што знаёмыя людзі добра ведаюць, на якой мове хто з іх размаўляе і якому коду аддае перавагу. Назіранні падчас запісаў дазволілі заўважыць, што актыўны білінгв можа памяняць код цягам аднаго выказвання толькі таму, што перавёў позірк з аднаго суразмоўцы на другога.

5.5. Моўныя гульні як прычына пераклучэння кодаў. Некаторымі даследчыкамі ў якасці прычыны кодавага пераклучэння называюцца моўныя гульні. Намі таксама быў зафіксаваны выпадак моўнай гульні:

(10) А: *Да забей, он просто с особенностями развития.*

В: *Мне пляваць на особенности. Ён асоба ці не? Мне цікавіць яго **асоба**, а не **особенности**.*

Хаця, безумоўна, стымулам для пераклучэння ў прыведзеным прыкладзе перадусім паслужыла рэпліка рускамоўнага інфарманта, пасля якой беларускамоўны паўтарыў адно са слоў, сказаных суразмоўцам.

Высновы. Згодна з даследчыкамі, раней пераклучэнне кодаў часта няправільна інтэрпрэтавалася як адсутнасць маўленчай кампетэнцыі ў адной або абедзвюх мовах; акрамя таго, з'ява пераклучэння кодаў у двухмоўнай супольнасці ацэньвалася даволі негатыўна (гл. Cantone 2007, 54). Наша даследаванне таксама сведчыць аб тым, што пераклучэнне кодаў з'яўляецца адной з распаўсюджаных камунікатыўных стратэгіяў двухмоўных асоб, якія з'яўляюцца абсалютнымі білінгвамі (гэта значыць на даволі высокім узроўні валодаюць і рускай, і беларускай літаратурнымі мовамі). Пераклучэнне з рускай мовы на беларускую (і наадварот) можа быць выклікана шэрагам прычын: як унутрымоўных (цытаванне, паўтор папярэдняй рэплікі, «моўныя гульні»), так і экстралінгвістычных (рэакцыя на адрасата, уплыў тэмы гутаркі і інш.). У сваю чаргу, пераклучэнне на змешаныя коды часцей, у параўнанні з пераклучэннем на літаратурныя коды, бывае адмоўна канатаваным, паколькі не карыстаецца прэстыжам сярод маладых людзей і не з'яўляецца іх асноўным кодам.

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ СПІС

- Лисковец И. В. Переключение и смешение кодов в речи жителей г. Минска // Вестн. молодых ученых. 2001. № 4. С. 26–33.
 Рамза Т. Р. Беларускаяе гутарковае маўленне: сучасны стан. Мінск, 2011.
 Яненка Н. В. Камунікатыўныя магчымасці білінгваў (на матэрыяле запісаў вуснага беларуска-рускага маўлення ў г. п. Хоцімску) // Актуальныя праблемы мовазнаўства і лінгвадыдактыкі: зб. навук. артыкулаў: у 2 ч. Брэст, 2012. Ч. 2. С. 190–194.
 Cantone K. F. Code-switching in bilingual children. Bremen, 2007.
 Heller M., Pfaff C. Code-switching // Konaktinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenossischer Forschung. 2 Bde. Berlin, 1996. P. 594–609.
 Matras Y. Language Contact. New York, 2009.
 Myers-Scotton C. Code-switching // The Handbook of Sociolinguistics. New York, 2007. P. 217–237.
 Pavlenko A. 'Stop doing that, *Ja komu skazala!*': Language choice and emotions in parent-child communication // Journal of multilingual and multicultural development. 2004. Vol. 25. № 2&3. P. 179–203.
 Poplack S. «Sometimes I'll start a sentence in Spanish Y TERMINO EN ESPAÑOL»: toward a typology of code-switching // Linguistics. 1980. Vol. 18. P. 81–618.
 Sebba M., Wootton A. J. We, They and Identity: Sequential vs. Identity-related Explanation in Code-switching // Code-Switching in Conversation / ed. by P. Auer. London, 1998. P. 262–289.

Паступіў у рэдакцыю 22.11.13.

Уладзімір Віктаравіч Лянкевіч – аспірант кафедры гісторыі беларускай мовы. Навуковы кіраўнік – кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры гісторыі беларускай мовы С. М. Запрудскі.

УДК 81'27

С. ТЕШ*

МОРФОСИНТАКСИЧЕСКИЕ ФЕНОМЕНЫ В БЕЛОРУССКО-РУССКОЙ СМЕШАННОЙ РЕЧИ: ПРЕДЛОЖНО-ПАДЕЖНЫЕ КОНСТРУКЦИИ

Резюме. Рассмотрены примеры конкурирующих предложно-падежных конструкций в белорусско-русской смешанной речи, а также их количественное распределение в соответствии с некоторыми социальными и ареальными параметрами. На основании такого распределения можно сделать вывод, является ли употребление той или иной конструкции в белорусско-русской смешанной речи закономерным или же в статистическом смысле случайным. Будет показано, что белорусско-русскую смешанную речь ни в коем случае нельзя описывать как сочетание русской лексики и белорусской фонетики и грамматики, так как влияние русского языка наблюдается и в морфосинтаксисе, который, как известно, открыт для интерференции. Проведенный эмпирический анализ на основе двух объемных корпусов, подтверждает, что белорусско-русская смешанная речь, по крайней мере на морфосинтаксическом уровне, не является хаотичным набором белорусских и русских элементов и структурных особенностей, а показывает четкие тенденции к стабилизации и, согласно Ауэру, зарождение новой системы.

* Редкалегія філалагічных раздзелаў журналу «Веснік БДУ». Серыя IV. Філалогія. Журналістыка. Педагогіка поздравляет Светлану Теш с успешной защитой кандидатской диссертации и желает дальнейших успехов на ниве европейской славистики и белорусистики.